

Prehľad základných ruských gramatických javov

Renata Adamcová

Klett

© Mgr. Renata Adamcová
© Klett nakladatelství, s. r. o., Praha 2016

Klett nakladatelství s. r. o.

Průmyslová 11, 102 00 Praha 10
info@klett.cz, www.klett.cz

Jazyková revízia: Anatoly Orlov

Slovenská verzia: Mgr. Renata Adamcová

Zodpovedná redaktorka: Mgr. Radmila Vyskočilová

Layout a sadzba: Reklamare, s. r. o., Soběslavská 66, 130 00 Praha 3

Vytlačil: TNM Print, s. r. o., Nové Město 14, 530 51 Chlumeck nad Cidlinou

1. vydanie

ISBN 978-80-7397-246-2

R442

Prehľad základných ruských gramatických javov 2

Renata Adamcová

Vážení priatelia,

máte pred sebou druhú časť príručky základných ruských gramatických javov. Tato časť príručky vás prevedie základnými gramatickými štruktúrami, s ktorými ste sa stretli v tejto fáze vášho štúdia ruského jazyka. Príručka voľne nadväzuje na predchádzajúcu časť.

Prajem vám veľa úspechov v štúdiu.

Autorka

OBSAH

1. SLOVESÁ	strana 5
1.1 Opakovanie - matka múdrosti	
1.2 Čo je to kmeňová spoluhláska a prečo je tak dôležitá	
1.3 Koncovky minulého času	
2. NAUČME SA NIEČO NOVÉ	strana 7
2.1 Rozkazovací spôsob slovies (Imperatív)	
3. PODSTATNÉ MENÁ	strana 8
3.1 Naučme sa pádové otázky	
3.2 Podstatné mená mužského rodu - základné typy tvrdého a mäkkého zakončenia	
3.3 Čo je ešte dobré vedieť o podstatných menách mužského rodu	
3.4 Podstatné mená ženského rodu - základné typy tvrdého a mäkkého zakončenia	
3.5 Podstatné mená stredného rodu - základné typy tvrdého a mäkkého zakončenia	
4. PRÍDAVNÉ MENÁ TVRDÉHO A MÄKKÉHO ZAKONČENIA	strana 12
5. RADOVÉ ČÍSLOVKY V SÚVISLOSTI S DÁTUMOM	strana 13
6. ZÁMENO TAKÓЙ	strana 13
7. ĎALŠIE GRAMATICKÉ ŠTRUKTÚRY	strana 14
7.1 Podmienkové vety	
7.2 Vedľajšie vety so spojku так как	
7.3 Vety s výrazom нельзя	
7.4 Konštrukcia кому нужен / нужна / нужно / нужны	

1. SLOVESÁ

1.1 Opakovanie – matka múdrosti

Pripomeňme si koncovky osôb jednotného a množného čísla slovies:

I. časovanie		II. časovanie		sloveso zvrtné	
я	-у/-ю	я	-у/-ю	я	-усь/-юсь
ты	-ешь	ты	-ишь	ты	-ешься
он	-ет	он	-ит	он	-ется
мы	-ем	мы	-им	мы	-емся
вы	-ете	вы	-ите	вы	-етесь
они	-ут/-ют	они	-ат/-ят	они	-ются

Nezabudni! Koncovky môžu byť prízvukné!

Примеры:

- **изучать** – я изуча**ю** – ты изуча**ешь** – он изуча**ет** – мы изуча**ем** – вы изуча**ете** – они изуча**ют**
- **говорить** – я говор**ю** – ты говор**ишь** – он говор**ит** – мы говор**им** – вы говор**ите** – они говор**ят**
- **жить** – я жив**ю** – ты жив**ёшь** – он жив**ёт** – мы жив**ём** – вы жив**ёте** – они жив**ут**
- **писать** – я пиш**у** – ты пиш**ешь** – он пиш**ет** – мы пиш**ем** – вы пиш**ете** – они пиш**ут**
- **заниматься** – я занима**юсь** – ты занима**ешься** – он занима**ется** – мы занима**емся** – вы занима**етесь** – они занима**ются**

Slovesá zvrtné majú častice:

- **-ся** - v prítomnom čase **po spoluhláske**
- **-сь** - v prítomnom čase **po samohláske**

ČASTICA sa píše **vždy dovedna** so slovesom!

1.2 Čo je to kmeňová spoluhláska a prečo je tak dôležitá

Kmeňovou spoluhláskou rozumieme spoluhlásku na **kmeni slova** (v tabuľke vyznačená farebne).

U niektorých slovies dochádza v prítomnom čase k jej zmene. Táto zmena prebieha najčastejšie vo **všetkých osobách** jednotného aj množného čísla, alebo iba v **1. osobe jednotného čísla**.

Примеры словес со изменением кмеňovej spoluhlásky:

sloveso	тип часования	кмеňová spoluhláska	змена
писать	I.	пи с á - ть	с - ш
написать	I.	напи с á - ть	с - ш
приготовить	II.	пригото в и - ть	в - вл
заказать	I.	зака з á - ть	з - ж
любить	II.	лю б и - ть	б - бл

Príklady časovania slovies so zmenou kmeňovej spoluhlásky a ich časovanie:

любить	заказать	(при)готовить	купить
я люблю	я закажу́	я (при)гото́влю	я куплю́
ты люби́шь	ты зака́жешь	ты (при)гото́вишь	ты кúпишь
он люби́т	он зака́жет	он (при)гото́вит	он кúпит
мы люби́м	мы зака́жем	мы (при)гото́вим	мы кúпим
вы люби́те	вы зака́жете	вы (при)гото́вите	вы кúпите
они любя́т	они зака́жут	они (при)гото́вят	они кúпят

Slovesá pohybu so zmenou kmeňovej spoluhlásky:

ходить	ездить
я хожу́	я э́зжу
ты ходи́шь	ты э́здишь
он ходи́т	он э́здит
мы ходи́м	мы э́здим
вы ходи́те	вы э́здите
они ходя́т	они э́здят

So slovesami so zmenou kmeňovej spoluhlásky sa isto budete stretávať po celú dobu štúdia.

1.3 Koncovky minulého času

sloveso	mužský rod	ženský rod	středný rod	množné číslo
говори́ - ть	говори́ - л	говори́ - ла	говори́ - ло	говори́ - ли
писа́ - ть	писа́ - л	писа́ - ла	писа́ - ло	писа́ - ли
ката́ - ться	ката́ - лся	ката́ - лась	ката́ - лось	ката́ - лись

POZOR! Niektoré slovesá tvoria minulý čas podľa iných princípov a ich tvary sa musíme naučiť. O týchto slovesách však budeme hovoriť neskôr.

2. NAUČME SA NIEČO NOVÉ

2.1 Rozkazovací spôsob slovies (Imperatív)

Rozkazovací spôsob môže mať nasledujúce zakončenia:

- -й/ -йте (давай – давайте)
- -и / -ите (пиши – пишите)
- -ь / -ьте (будь – будьте)

Rozkazovací spôsob tvoríme pomocou tvaru 1. os. j. č.

sloveso	1. os. j. č.	pred koncovkou je	rozkazovací spôsob
читать	чита́ю	samohláska	чита́й / чита́йте!
идти́	ид-у́	spoluhláska prízvuk je na konci	иди́ / идите́!
быть	бу́д-у	spoluhláska prízvuk je na kmeni	бу́д-ь / бу́дьте!

Ďalšie **príklady** rozkazovacieho spôsobu:

- писать – пиш-у – пиши / пишите!
- надевать – надева́ю – надевай / надевайте!
- открывать – открóю – открьóй / открьóйте!
- не забыть – не забúд-у – не забúд-ь / не забúдьте! (záporka sa píše osobitne!)

Rozkazovací spôsob **zvratných slovies** tvoríme obdobne, pridáme iba častice -ся/-сь.

Примеры: заниматься: занима́юсь – занима́йся / занима́йтесь!

одеваться: одева́юсь – одева́йся / одева́йтесь!

Niektoré slovesá majú zvláštne tvary rozkazovacieho spôsobu:

- поехать: поед-у – поезжай / поезжайте!
- купить: купл-ю – купи / купите!
- пить: пей / пейте!
- есть: ешь / ешьте!

3. PODSTATNÉ MENÁ

3.1 Naučme sa pádové otázky

V ruskom jazyku nájdeme 6 pádov, ktorým zodpovedajú pádové otázky uvedené v tabuľke. Piaty pád v ruštine (rovnako ako v slovenčine) zodpovedá tvaru prvého pádu.

po slovensky	po rusky	otázka
1. pád	именительный падеж	КТО? ЧТО?
2. pád	родительный падеж	КОГО? ЧЕГО? ОТКУДА?
3. pád	дательный падеж	КОМУ? ЧЕМУ?
4. pád	винительный падеж	КОГО? ЧТО? КУДА?
5. pád	-	-
6. pád	предложный падеж	О КОМ? О ЧЁМ? ГДЕ?
7. pád	творительный падеж	(С) КЕМ? ЧЕМ?

Príklady:

Это студентка Анна. **КТО** это? (1. pád)

Яна сестра Михайла. Сестра **КОГО?** (2. pád)

Я получила письмо от Михайла. Получила от **КОГО?** (2. pád)

Яна купила Михайлу подарок. Купила **КОМУ?** (3. pád)

Яна идёт в школу. Идёт **КУДА?** (4. pád)

Яна в школе. **ГДЕ** она? (6. pád)

Яна говорит о Михайле. Говорит о **КОМ?** (6. pád)

Михайл работает врачом. Работает **КЕМ?** (7. pád)

Михайл говорил с Яной. Говорил с **КЕМ?** (7. pád)

3.2 PODSTATNÉ MENÁ MUŽSKÉHO RODU – základné typy tvrdého a mäkkého zakončenia

Základné typy skloňovania podstatných mien mužského rodu sú:

typ	skloňovanie	koncovka v 1. p. j. č.
завод	tvrdé	tvrdá spoluhláska
портфель	mäkké	mäkká spoluhláska (spoluhláska + mäkký znak)

Podľa typu **завод** sa skloňujú životné i neživotné podstatné mená mužského rodu, ktoré sú zakončené v 1. p. j. č. na **tvrdú spoluhlásku**. **Príklady:** студент, врач, инженер, магазин, город.

пád	jednotné číslo	множné číslo
1.	заво́д д	заво́д ы
2.	заво́д а	заво́д ов
3.	заво́д у	заво́д ам
4.	заво́д д (neživ.) инжене́р а (živ.)	заво́д ы (neživ.) инжене́р ов (živ.)
6.	заво́д е	заво́д ах
7.	заво́д ом	заво́д ами

Podľa typu **портфель** sa skloňujú životné i neživotné podstatné mená mužského rodu, ktoré sú zakončené v 1. p. j. č. na **mäkkú spoluhlásku**. **Príklady:** автомобиль, сдоварь, учитель, Игорь.

пád	jednotné číslo	множné číslo
1.	портфел ь	портфел и
2.	портфел я	портфел ей
3.	портфел ю	портфел ям
4.	портфел ь (neživ.) водител я (živ.)	портфел и (neživ.) водител ей (živ.)
6.	портфел е	портфел ях
7.	портфел ем	портфел ями

ПОЗОР!

Tvar **4. pádu** podstatných mien mužského rodu sa odvíja od **životnosti/neživotnosti** podstatného mena. Platí zásada: pokiaľ ide o

- podstatné meno **životné**: **4. pád = 2. páд**
- podstatné meno **neživotné**: **4. páд = 1. páд**

Príklady:

1. páд	животне/неживотне	2. páд	4. páд
магазин	нежив.	магазйна	магазин
водитель	жив.	водителя	водителя
театр	нежив.	театра	театр
инженер	жив.	инженера	инженера

3.3 Čo je ešte dobré vedieť o podstatných menách mužského rodu

1. U **niektorých** podstatných mien mužského rodu mäkkého zakončenia sa koncovka **7. páду jednotného čísla pod prízvukom** upravuje na tvar **-ём**.

Príklad: словарь – словар**ём**, день – дн**ём**, дождь – дожд**ём**

2. **Niektoré** podstatné mená mužského rodu majú v **1. p. j. č.** koncovku podstatných mien **ženského rodu -а/-я**, preto sa podľa vzorov ženského rodu i skloňujú.

Príklad: (тот) дедушка, (тот) папа, (тот) дядя, (тот) Ваня аrod.

3.4 PODSTATNÉ MENÁ ŽENSKÉHO RODU - základné typy tvrdého a mäkkého zakončenia

Základné typy skloňovania podstatných mien ženského rodu sú:

тип	skloňovanie	koncovka v 1. p. j. č.
школа	tvrdé	а
яблоня	mäkké	я

Podľa typu **школа** sa skloňujú životné i neživotné podstatné mená ženského rodu zakončené v 1. p. j. č. **samohláskou -а**. **Príklady:** студентка, книга, учительница, мама, Наташа.

Podľa typu **школа** sa skloňujú i podstatné mená **mužského rodu** zakončené v 1. p. j. č. na **-а** (viď vyššie).

пád	jednotné číslo	množné číslo
1.	шко́л а	шко́л ы
2.	шко́л ы	шко́л
3.	шко́л е	шко́л ам
4.	шко́л у (živ. i neživ.)	шко́л ы (neživ.) девушек (živ.)
6.	шко́л е	шко́л ах
7.	шко́л ой	шко́л ами

POZOR! V 2. p. j. č. a v 1. p. mn. č. po písmenách -г, -к, -х nepíšeme -ы!

Príklady: кни́га – кни́ги, студе́нтка – студе́нтки.

Podľa typu **ябло́ня** sa skloňujú životné i neživotné podstatné mená ženského rodu, ktoré sú zakončené v 1. p. j. č. na **-я**. **Príklady:** неде́ля, Та́ня, Ка́тя, ня́ня (ňaňa).

Podľa typu **ябло́ня** sa skloňujú i podstatné mená **mužského rodu** ktoré sú zakončené v 1. p. j. č. na **-я** (viď vyššie).

пád	jednotné číslo	množné číslo
1.	ябло́н я	ябло́н и
2.	ябло́н и	ябло́н ь
3.	ябло́н е	ябло́н ям
4.	ябло́н ю (živ. i neživ.)	ябло́н и (neživ.) ня́нь (živ.)
6.	ябло́н е	ябло́н ях
7.	ябло́н ей	ябло́н ями

POZOR!

Tvar **4. pádu mn. č.** podstatných mien ženského rodu sa odvíja od **životnosti / neživotnosti** podstatného mena. Platí zásada:

- podstatné meno **životné**: **4. p. mn. č. = 2. p. mn. č.**
- podstatné meno **neživotné**: **4. p. mn. č. = 1. p. mn. č.**

Príklady:

• де́вушка (živ.)	4. p. mn. ч. = 2. p. mn. ч.	де́вушек
• студе́нтка (živ.)	4. p. mn. ч. = 2. p. mn. ч.	студе́нток
• ба́шня (neživ.)	4. p. mn. ч. = 1. p. mn. ч.	ба́шни
• неде́ля (neživ.)	4. p. mn. ч. = 1. p. mn. ч.	неде́ли

POZOR! Niektoré podstatné mená priberajú v 2. a 4. páde množného čísla vkladné -о- alebo -е-.

Príklady: де́вушка – де́вуш**-е-**к / студе́нтка – студе́нт**-о-**к

Ďalšie typy skloňovania podstatných mien ženského rodu

Okrem základných typov skloňovania existujú i ďalšie typy:

- **а́рмия** – skloňujú sa podstatné mená ženského rodu, ktoré sú zakončené v 1. p. j. č. na **-ия**. **Príklady:** фотогра́фия, биоло́гия, Герма́ния, ста́нция а́род.

- **тетрадь** – skloňujú sa podstatné mená ženského rodu zakončené v 1. p. j. č. spoluhláskou a mäkkým znakom. **Príklady:** площадь, подпись, часть, лошадь apod.

O týchto typoch skloňovania budeme hovoriť neskôr, zatiaľ si vystačíme s tvarom v tabuľke.

пád	jednotné číslo
6.	árm ии / тетрадь и

3.5 PODSTATNÉ MENÁ STREDNÉHO RODU – základné typy tvrdého a mäkkého zakončenia

Základné typy skloňovania podstatných mien stredného rodu sú:

тип	skloňovanie	koncovka v 1. p. j. č.
мѣсто	tvrdé	о
здáние	mäkké	ие

Podľa typu **мѣсто** sa skloňujú podstatné mená stredného rodu, ktoré sú zakončené v 1. p. j. č. koncovkou -о.

Podľa typu **здáние** sa skloňujú podstatné mená stredného rodu s koncovkou v 1. p. j. č. -ия.

пád	ж. ч.	мн. ч.	ж. ч.	мн. ч.
1.	мѣсто	мѣстá	здáние	здáния
2.	мѣстá	мѣст	здáния	здáний
3.	мѣстý	мѣстáм	здáнию	здáниям
4.	мѣсто	мѣстá	здáние	здáния
6.	мѣсте	мѣстáх	здáнии	здáниях
7.	мѣстом	мѣстáми	здáнием	здáниями

Predložkové väzby s 2. a 6. pádom

предложка	пád	пříklady
от, вóзле, напрóтив, у	2. р.	от стадиóна, вóзле магазíна, напрóтив универмáга, у вокзáла, в шкóле, в цѣнтре, на
в, на	6. р.	плóщад и

4. PRÍDAVNÉ MENÁ TVRDÉHO A MÄKKÉHO ZAKONČENIA

Prídavné mená odpovedajú na otázku **КАКОЙ / КАКАЯ / КАКОЕ / КАКИЕ? / АКЫ / АКА / АКЕ / АКІ?**

Ruské prídavné mená majú tieto koncovky:

typ skloňovania	koncovky	vzory
tvrdý	-ый / -ая / -ое / -ые -ой / -ая / -он / -ые	новый / -ая / -ое / -ые молодой / -ая / -ое / -ые
mäkký	-ий / -ия / -ее / -ие	летний / -ия / -ее / -ие

Príklady prídavných mien tvrdého zakončenia: старый, красивый, светлый, плохой.

Príklady prídavných mien mäkkého zakončenia: синий, зимний, вечерний.

пád	MR	ŽR	SR	MN. Č.
1.	новый	новая	новое	новые
2.	нового	новой	нового	новых
3.	новому	новой	новому	новым
4.	новый (peživ.) нового (živ.)	новую (živ. i peživ.)	новое (živ. i peživ.)	новые (peživ.) новых (živ.)
6.	новом	новой	новом	новых
7.	новым	новой	новым	новыми

пád	MR	ŽR	SR	MN. Č.
1.	летний	летняя	летнее	летние
2.	летнего	летней	летнего	летних
3.	летнему	летней	летнему	летним
4.	летний (peživ.) летнего (živ.)	летнюю (živ. i peživ.)	летнее	летние (peživ.) летних (živ.)
6.	летнем	летней	летнем	летних
7.	летним	летней	летним	летними

5. RADOVÉ ČÍSLOVKY V SÚVISLOSTI S DÁTUMOM

Radové číslovky skloňujeme rovnako ako prídavné mená – podľa typu **но́вый**. Jedinou výnimkou je radová číslovka **трéтий**, ktorá je mäkkého zakončenia. S konkrétnym dátumom a otázkou **КАКО́ГО ЧИСЛА́? / КО́ЛКЭНО/КЕДЫ?** používame tvar 2. pádu jednotného čísla s koncovkami -ого/ -о́го/ -его. U zložených čísloviek skloňujeme iba posledné číslo – napr. 28. decembra – двáдцать восьмóго декаб́ря. Zapisujeme taktiež 28-го декаб́ря.

Како́го числа́?	čísllovka v 2. p. j. č.	mesiac v 2. p. j. č.
4. 4.	четвё́ртого	апрéля
8. 6.	восьмóго	ию́ня
27. 5.	два́дцать седьмóго	ма́я
3. 12.	трéтьего	декаб́ря

POZOR! na zvláštny pravopisný tvar трéтьего a трéтье!

Pokiaľ odpovedáme na otázku **КАКО́Е ЧИСЛО́? / КО́ЛКЭНО JE DNES?** má číslovka koncovku -ое/ -о́е alebo -е.

Како́е число́?	čísllovka v 1. p. j. č.	mesiac v 2. p. j. č.
4. 4.	четвё́ртое	апрéля
8. 6.	восьмóе	ию́ня
27. 5.	два́дцать седьмóе	ма́я
3. 12.	трéтье	декаб́ря

POZOR! Za radovou číslovkou **nepíšeme** bodku! **Príklady:** 28 декаб́ря, 4 апрéля.

6. ЗАМЕНО ТАКО́Й

Zámeno **ТАКО́Й** odpovedá výrazu **такý**, resp. (práve) ten. Zámeno sa používa i v ženskom a strednom rode, rovnako ako aj v množnom čísle.

mužský rod	такóй	такý	такóй человек, такая идея, такое впечатление, такие люди. Такая красивая женщина!
ženský rod	такáя	такá	
stredný rod	такóе	такé	
množné číslo	такíе	такí	

7. ĎALŠIE GRAMATICKÉ ŠTRUKTÚRY

7.1 Podmienkové vety

Podmienkové vety v ruštine pripomínajú podmienkové vety v slovenčine. Podmienkové vety skutočné v ruštine tvoríme pomocou spojky **если**, ktorú do slovenčiny prekladáme **ak, keď**, a ktorá vyjadruje podmienkový vzťah medzi vetami. Tento typ podmienkového súvetia používame v prítomnom, minulom i budúcom čase.

Príklady konštrukcie podmienkovej vety so spojkou **если**:

Если + prítomný čas	budúci čas
---------------------	------------

- Ak chcete, pôjdeme s vami.
Если вы хотите, мы поедём вместе с вами.
- Ak budem mať dost času, prídem.
Если у меня будет достаточно времени, я приеду.

Если + prítomný čas	должен/-а ...+ infinitív
---------------------	--------------------------

- Ak chceš schudnúť, musíš športovať.
Если ты хочешь похудеть, ты должен заниматься спортом.

Если + prítomný čas	нужно + infinitív
---------------------	-------------------

- Ak máš teplotu, musíš ísť k lekárovi.
Если у тебя температура, тебе нужно идти к врачу.

Если + prítomný čas	rozkazovací spôsob
---------------------	--------------------

- Ak chceš byť zdravý, športuj!
Если хочешь быть здоровым, занимайся спортом!

7.2 Vedľajšie vety so spojkou **ТАК КАК**

Spojku **ТАК КАК** radíme medzi príčinné spojky, pričom odpovedá slovenskej spojke **PRETOŽE, NAKOľKO, KEĎŽE**. Spojka vyjadruje príčinný vzťah medzi vetami.

Príklady:

- Zobrali sme si dáždnik, pretože vonku pršalo.
Мы взяли с собой зонт, **так как** на улице шёл дождь.
- Neprišli, pretože ich nepozvali.
Они не пришли, **так как** их не пригласили.
- Nemôžem pracovať, pretože môj počítač nefunguje.
Я не могу работать, **так как** мой компьютер сломался.

7.3 Vety s výrazom НЕЛЬЗЯ

Konštrukcia vety s výrazom **нельзя** vyjadruje **zákaz**. V slovenčine odpovedá prekladu typu „nesmiem“.

Vety s výrazom **нельзя** môžu vyzeráť takto:

нельзя	infinitív
--------	-----------

- Tu sa nesmie fajčiť.
Здесь нельзя курить.

комý (3. р.)	нельзя	infinitív
--------------	--------	-----------

- Nesmiem s ním hovoriť.
Мне нельзя с ним говорить.
- Nesmieš chodiť sama!
Тебé нельзя ходить одной!
- Nesmieš jesť tak veľa čokolády!
Тебé нельзя есть так много шоколада!

7.4 Konštrukcia КОМУ НУЖЕН / НУЖНА / НУЖНО / НУЖНЫ

Tato konštrukcia odpovedá slovenskému prekladu „potrebujem“.

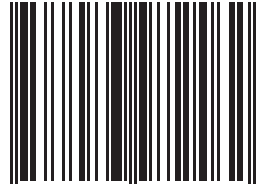
комý (3. р.)	нужен / нужна / нужно / нужны	кто / что
--------------	----------------------------------	-----------

- Potrebujem novú sukňu.
Мне нужна новая юбка.
- Potrebuješ odpočinok!
Тебé нужен отдых!
- Michal potrebuje nové džínsy.
Михаилу нужны новые джинсы.

Klett

ISBN 978-80-7397-246-2

9 788073 972462 >

R442